

LIVIU REBREANU – CREATOR DE DESTINE. SEMNIFICAȚIILE UNEI BIBLIOGRAFII

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Abstract

The study presents a quantitative and qualitative analysis of Rebreanu work in libraries from Moldova compared to a reference unit – County Library "George Coșbuc" in Bistrita Nasaud. The analysis was performed using the catalogue-bibliography developed by the "B.P. Hasdeu" Municipal Library and edited by Bistrita Nasaud County Library.

The author analyzes the fullness of this publication, the qualitative aspect of the collection and highlights its significance for the involved libraries and the cultural aspect emphasis on the involvement and contributions of various personalities who wrote about Liviu Rebreanu, who donated autographed books to BM, who participated in various stages in numerous cultural events of the Chisinau municipal library which, in the opinion of the author brings us closer of the great novelist.

Keywords: „B.P. Hasdeu” Municipal Library, County Library "George Coșbuc" Bistrita Nasaud, Liviu Rebreanu, library collections, Publishing house, cultural, library, literary personalities.

* * *

„Astăzi, Chișinăul consideră că o bibliografie rebreniană, ce are în vedere bibliotecile din capitala Republicii Moldova, dar și de la Biblioteca Județeană din Bistrița, de pe meleagurile natale ale romancierului, este un act de cultură necesar.” (Andrei Moldovan)

Spunea profesorul Ion Stoica despre biblioteci că sunt oglinzi ale vremii, dar mai fundamental sunt alcătuirii pentru ziua de mâine. Am putea, la fel, să asociem oglinda cu bibliografia – bibliografiile sunt oglinzi ale trecutului, ale prezentului, dar sunt și instrumente pentru mâine prin funcțiile lor de tezurizare, prezervare a acestor două di-

mensiuani. „Ceea ce obține abordarea catalogografică, din perspectiva colecțiilor și a stocurilor organizate, obține bibliografia, cu mult mai multă profunzime și semnificații, din perspectiva întregurilor și a componentelor cunoașterii, în toată libertatea manifestărilor și dezvoltării acestora” (Stoica, Ion. *Scurtă introducere la o enciclopedie a informației*. Constanța, Ex Ponto, 2010, p. 20).

Semnificațiile le găsim chiar de la început. Catalogul-bibliografie *Liviu Rebrenu – creator de destine*¹ e rezultatul unui

¹ *Liviu Rebrenu – creator de destine: catalog bibliografie*. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Chișinău; Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Ed. îngrijită de Mariana Harjevschi, Ioan Pintea; coord. Lidia Kulikovski; autor Irina Tutun; red. bibliografic Taisia Foiu; lector Gabriela Bulduma. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2014. 144 p.

parteneriat fructuos între Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, care vine să cimenteze și mai puternic colaborarea dintre acestea. Ideea lucrării a unit aceste două biblioteci într-un proiect editorial care și-a propus valorificarea unui nume, a unui patrimoniu literar comun pentru locuitorii de pe ambele maluri de Prut – Liviu Rebreanu, pe care studenții și profesorii basarabeni îl citeau, până în 1989, camuflat între coperti cu opere de Marx, Engels sau de „comunism științific”, ca să nu trezească suspiciuni.

Liviu Rebreanu a ajuns în rețeaua „B.P. Hasdeu”, din Chișinău, la 27 noiembrie 2007, când numele lui a fost înscris pe frontispiciul bibliotecii-filiale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cu concursul Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud care a răspuns, mai precis, am răspuns, pozitiv la dorința noastră de a avea o filială comună, ce constituie o altă semnificație. De la deschidere, în fiecare an, la 27 noiembrie, delegația Bibliotecii Județene „George Coșbuc” vine la Chișinău, de fiecare dată cu un grup de personalități ale culturii, din Bistrița și din țară: bibliotecari, scriitori, pictori, ziariști, interpreți de muzică populară sau cantautori, cercetători și oameni de știință... Aceste întâlniri și schimburi culturale includ mese rotunde, prezentari, conferințe, colocvii *Liviu Rebreanu*, lansări de cărți ale autorilor noștri și ale autorilor bistrițeni, donații de carte filialei înfrățite „Liviu Rebreanu”. În una din aceste întâlniri a apărut ideea de a face o bibliografie comună consacrată lui Liviu Rebreanu. Inițial gândită ca un megaproiect – elaborarea unei monografii bibliografice, o biobibliografie analitică –, acesta s-a dovedit de necuprins, adică peste puterile noastre... Am acceptat formatul catalog-bibliografie, format care ne-a permis să urmărim apariția, editarea și existența operei rebreniene în Republica Moldova, aspect până acum neabordat,

necercetat. Ca să cunoaștem plenitudinea prezenței operei marelui prozator în colecția BM, am hotărât să descriem și să includem opera lui L. Rebreanu prezentă în colecțiile Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, precum și colecția Casei Memoriale „Liviu Rebreanu” din localitatea ce astăzi poartă numele marelui clasic al literaturii române, aflată de asemenea în județul Bistrița-Năsăud, ca unitate de referință. De aici și precizarea că este o lucrare selectivă. **Pentru R. Moldova este una exhaustivă** – s-au descris toate publicațiile prezente la Biblioteca Națională, cu cea mai mare pondere de prezență a volumelor lui L. Rebreanu în R. Moldova, și colecția *Liviu Rebreanu* a Bibliotecii Științifice Centrale „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei. Per ansamblu, ansamblu sau întreg, cum spunea profesorul Ion Stoica, însemnând Liviu Rebreanu – selectivă, pentru că nu s-a lucrat cu bibliografia națională a României.

În acest an, delegația Bibliotecii Județene „George Coșbuc” a ajuns la Chișinău în decembrie, la Colocviul *Liviu Rebreanu*, în cadrul căruia a fost lansată lucrarea bibliografică. Fiind obișnuiți să vină în noiembrie, am căutat semnificații, pentru luna decembrie, din viața lui Liviu Rebreanu, astfel motivând cumva deplasarea colocviului. Le găsim în lucrare, în compartimentul *Cronologie*: în 1897, la 27 decembrie, Vasile Rebreanu este numit învățător în Prislop (azi cartierul Liviu Rebreanu, al orașului Năsăud); în 1908, la 15 decembrie în revista *Luceafărul* apare nuvela *Ofilire*; în decembrie 1922, apare romanul *Pădurea spânzuraților*; în decembrie 1929, apare *Crăișorul* cu o dedicație lui Iuliu Maniu; în decembrie 1932, apare romanul *Răscoală*. Urmărind cum a fost tipărită opera, în sensul apariției editoriale, constatăm că cele mai multe dintre publicațiile sale apăreau spre sfârșitul anului: în octombrie, noiembrie, decembrie.

Liviu Rebreanu nu a prea fost răsfățat de editorii basarabeni... Prima dată L. Rebreanu a văzut lumina tiparului la Chișinău în 1960, în limba... rusă: Editura „Cartea Moldovenească” a publicat *Pădurea spânzuraților* – 264 de pagini, în traducerea lui V. Sugoian.

În limba română, romanul *Pădurea spânzuraților* (232 de pagini) apare la Editura „Hyperion” din Chișinău, în anul 1993. În 1994, în colecția *Moștenire*, la Editura „Știința”, apar opere în două volume (vol. 1, *Ion*, 462 p.; vol. 2, *Pădurea spânzuraților*, 516 p.). Editura „Litera” tipărește *Pădurea spânzuraților* în 1996 (coperta executată de Isai Cârmu, cunoscut artist plastic, 294 de pagini); în 1997 reeditează romanul în 280 de pagini. Editura „Cartier”, în același an, 1997, tipărește *Pădurea spânzuraților*, 260 de pagini. Deci, a existat cerere la opera rebriană. Semnificativ pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este că ediția de la „Cartier” a fost îngrijită de angajatul BM, cercetătorul, șeful Centrului Național de Hasdeologie Pavel Balmuș. Editura „Cartier” reeditează *Pădurea spânzuraților* în 2002, cu o copertă de Vitalie Coroban, alt recunoscut artist plastic.

Romanul *Ion*, 414 pagini, apare în anul 1992 la Editura „Hyperion”, prezentare grafică de V. Melnic, în colecția *Mari prozatori ai secolului XX*. Urmează, în 1998, *Ion*, în două volume, la Editura „Litera”, în colecția

Biblioteca școlarăului. Aceași editura tipărește romanul *Ion*, în două volume, în aceeași colecție în anul 2001. Tot în 2001, „Cartier” editează romanul *Ion* (428 de pagini), apoi îl reeditează în 2007 (540 de pagini), în colecția *Cartier popular clasic*.

Răscoala, în două volume, a fost publicată pentru prima dată la Chișinău de Editura „Litera”, în 1998, apoi „Litera” îl reeditează, în 2003, într-un volum (466 de pagini), în colecția *Biblioteca școlarăului*, concepția grafică fiind a lui Vladimir Zmeev.

Ciuleandra, vede lumina tiparului chișinăuian în 1990, la Editura „Literatura Artistică”, 112 pagini, în colecția *Romanul de dragoste*. Următoarea apariție a romanului *Ciuleandra*, în 318 pagini, a fost la Editura „Litera”, în 1996, apoi reeditată de „Litera” în 1997, cu 288 de pagini, și coperta de același artist plastic – Isai Cârmu. *Ciuleandra*, tradusă în limba rusă, a fost publicată în revista *Kodri*, în 2003. „Cartier” editează *Ciuleandra*, 135 de pagini, în anul 2007, în colecția *Cartier popular clasic*.

Romanul *Adam și Eva*, 191 de pagini, a fost editat abia în 1998, de Editura „Cartea Moldovei”, în colecția *Romanul de dragoste*. În 2001, Editura „Litera”, lansează romanul *Adam și Eva*, 280 de pagini, coperta de Isai Cârmu, în colecția *Biblioteca școlarăului*.

Detaliat puteți urmări mișcarea operei lui Liviu Rebreanu la BM, BNRM și BȘC AȘM în următorul tabel:

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
<i>Opere complete</i> în 25 vol., 1968-2005, Minerva, 1-20, Ed. Fundației Naționale pentru știință și artă, 21-23	5, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16	11-18	1-23	
<i>Opere</i> , 2 vol., Ch., Știința, 1994, col. <i>Moștenire</i> . 1. <i>Ion</i> ; 2. <i>Pădurea spânzuraților</i>	1, 2	1,2	1,2	
<i>Opere</i> în 3 vol., Univers Enciclopedic, 2001			1-3	
<i>Opere alese</i> în 5 vol., 1959-1961, Ed. de Stat pentru Literatură și Artă	1-5	1-5	1-5	
<i>Opere alese</i> în 2 vol., 1962, Ed. pentru Literatură		+		
<i>Opere alese</i> , în lb. rusă, 1987, Moscova, Hudojestvennaia Literatura		+		
Opere aparte. Ediții antume				
<i>Adam și Eva</i> , 1930		+		
<i>Amândoi</i> , 1940				+
<i>Calvarul</i> , 1919		+		

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC ASM
<i>Ciuleandra</i> , 1927, 1934		+		
<i>Crăișorul</i> , 1929		+		
1942, 1944				+
<i>Gorila</i> , 1942		+		
<i>Ion</i> , în 2 vol., 1925				+
Pădurea spânzuraților , 1922, 1926, 1928				
1938	+ Filiala „Târgu-Mureș”			
1940				+
Nuvele, povestiri				
Golanii , 1925	+ BC			
Cuibul visurilor , 1927	+ BC			
<i>Ițic Ștrul, dezertor</i> , ed. a 3-a, 1932		+		
<i>Oameni de pe Someș</i> , 1936		+		
Teatru				
<i>Apostolii</i> , 1926		+		
Articole critice, discursuri				
<i>Laudă țăranului român</i> , 1940				+
Note de călătorie				
<i>Metropole</i> , 1931		+		
Ediții postume				
<i>Romane</i> în 3 vol., 1986				
Adam și Eva , 1970	+	+		
1974	+		+	
1982	+		+	
1985	+	+		
1989	+ 5 filiale			
1995	+	+		
1998	4 ex.	+		
2001	4	+	+	
2003	1			
2004	1		+	
2008	1			
2009	1	+		
Amândoi , 1946	1			
1971	1			
1985	2	+	+	
1990	2	+		
1999	1	+		
2004	2	+	+	
2006	1			
2012	1			
<i>Calvarul</i> , 2004	3		+	
<i>Ciuleandra</i> , 1967	3		+	
1970	2	+		
1976				+
1985	2	+	+	
1990, Ch., „Literatura Artistică”	6	+		
1990, Cluj, „Dacia”	2	+		
1994	1	+		

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
1999	4			
2004	5			
2006, Ch., „Cartier”	1			
2007	50			
Crăișorul, 2004	6		+	
Crăișorul Horia, 1983	1	+	+	
1985	2	+	+	
1998	1			
Gorila, 1985	2		+	
1991	1	+	+	
2000	1		+	
2004	2		+	
2006	1			
2012	35			
Ion				
1955	1	+		
1959		+		
1965			+	+
1966		+		
1968			+	
1974		+		
1980	1	+		
1983			+	
1985			+	
1988				+
1992	6		+	
1994		+		
1995	1	+	+	
1996		+	+	
1997	50		+	
1997, Galați	1	+		
1998	2			
2001		+		
2003	4			
2006	1			
2007, Ch.	35	+		
2008	1			
2008	1	+		
2012			+	
Jar, 1985	2	+	+	
1990	2	+		
1995	4	+	+	
1999				+
2004	3		+	
2006	1			
2012	35			
Pădurea spânzuraților, 1956		+	+	
1963				+
1966				+
1966	2			

Opere	BM	BN	BJBN	BȘC AȘM
1974			+	
1976		+		
1978	1			
1980	2	+	+	
1983	2		+	
1984	1		+	
1985	1	+	+	
1989	2		+	
1992		+		
1992	2	+		
1993, Ch.	3	+		
1993, Galați	2	+	+	
1995		+	+	
1996, Ch.	50			
1996	35	+		
1997	1	+		
2000		+		
2002, Ch.		+		
2003	9			
2004	50			
2005			+	
2007, Ch.	35			
2008	35			
2010		+	+	
2010, Ch.	50			
Răscoala, 1945				+
1954		+		
1957	2			
1959			+	+
1960				+
1962	1			
1963	1		+	
1964			+	
1966	1	+	+	
1971	1	+		
1977				+
1979	1			
1981			+	
1983	1		+	
1985	2			
1987			+	
1997	3		+	
1998		+		
1999	1			
2000	2			
2001	1			
2003, Ch.	6			
2005	35		+	
2007			+	
2010	30			

Referitor la plenitudinea cu opere de L. Rebreanu în colecția Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – deținem trei titluri de opere antume: *Golanii* din 1925; *Cuibul visurilor* din 1927, ambele la Sediul Central, și *Pădurea spânzuraților*, editată în anul 1938, în colecția Filialei „Târgu-Mureș”. Sunt lucrări care adaugă valoare colecției în ansamblu. Una dintre semnificații care accentuează calitatea colecției *Liviu Rebreanu* e și faptul că bibliografia, vedeți mai sus în tabel, scoate în evidență și calitatea de unic deținător al unor opere de Liviu Rebreanu în Republica Moldova. Per total, BM deține 62 de titluri / ediții de volume de L. Rebreanu ca unic deținător. Biblioteca Națională a Republicii Moldova este unica deținătoare a 25 de titluri / ediții (inclusiv nouă titluri antume), iar BȘC AȘM – a 12 titluri / ediții, dintre care cinci titluri sunt antume.

Încă un aspect care ne face să credem că am avut o politică bună de achiziție în instituție este numărul mare de exemplare prezente în toate subdiviziunile BM „B.P. Hasdeu”.

Din perioada postbelică avem la fel puține titluri din opera lui Liviu Rebreanu. Parte pentru că în R. Moldova nu s-a editat opera lui Rebreanu, iar legăturile cu România erau ostile și cărțile românești nu ajungeau în bibliotecile publice din Basarabia (RSSM). Ajungeau, ce-i drept, în biblioteci personale, aduse de la Moscova, Leningrad, Kiev, Cernăuți, Odesa (din librăriile „Drujba”). Însă după 1991 relațiile BM cu bibliotecile din România au favorizat completarea colecției cu opere de L. Rebreanu. Donațiile veneau aleatoriu, sporadic, de la persoane fizice, de la biblioteci, organizații etc. Astfel, au ajuns: *Adam și Eva*, edițiile din 1970, 1974, 1982, 1985, 1989...; *Amândoi*, 1946, 1971, 1985; *Ciuleandra* – 1967, 1970, 1976, 1985; *Gorila* – 1985; *Ion* – 1955, 1980; *Jar* – 1985, 1990; *Pădurea spânzuraților* – 1966, 1978, 1980, 1984, 1985, 1989; *Răscoala* – 1957, 1962, 1963, 1966, 1971, 1979, 1983, 1985.

Fragmente din operele lui Liviu Rebreanu au fost publicate în *Glasul*, 1990 (*Răscoala*); în *Moldova*, 1991, nr. 5 (*Fiara*); *Basarabia*, 1991, nr. 2 (*Laudă țaranului român*); *Glasul națiunii*, nr. 2 (*O anchetă din 1929 realizată de Nicolae Crevedia*, privind destinul lui M. Eminescu); *Moldova suverană*, 2003 (*Ciuleandra*); „*a*” *Mic*, 2004, nr. 4. (*Crăișorul Horia*); *Nistru*, 2004, nr. 2 (*O bandă dușmană, pusă să jefuiască și să stoarcă țara*); *Cugetul*, 2005, nr. 4. (*Laudă țaranului român*); *Florile dalbe (Răscoala)*.

Lucrarea bibliografică *Liviu Rebreanu – creator de destine* ne furnizează și alte aspecte ale prezenței lui Liviu Rebreanu la Chișinău. Tema Rebreanu nu a lipsit cu desăvârșire din vizorul cercetătorilor autohtoni, deși exemplele, care vor urma, demonstrează precaritatea interesului, cercetătorilor sau dezinteresul instituțiilor de cercetare față de numele și opera lui Liviu Rebreanu. Dreptatea istorică s-a produs târziu, după 1991.

Lucrări aparte sunt puține... Grigore Chiper publică lucrarea, pentru elevi, studenți, profesori, *Proza lui Liviu Rebreanu (secretul capodoperelor)*, la Editura „Arc”, 2009, 45 de pagini, coperta în concepția lui Mihai Bacinschi, colecția *Cartea care te salvează*.

Acad. Mihai Cimpoi publică despre opera lui L. Rebreanu în volume de critică literară și în presa literar-culturală. Primul articol în perioada sovietică, în limba română cu alfabet chirilic, l-a publicat în îndepărtatul an 1965 – *Liviu Rebreanu (80 de ani de la naștere)*, *Nistru*, 1965, nr. 12. A rămas solitar în spațiul editorial, cultural și literar sovietic până în 1991 când publică articolul *Liviu Rebreanu, poet tragic: reflecții despre romanul „Ion”*, 1992, în *România literară*; apoi îl întâlnim și în *Limba Română*, 1993, nr. 1. În reviste mai publică: *Liviu Rebreanu în „Sfinte firi vizionare (studii monografice și eseuri)”*, 1995; *Liviu Rebreanu, poet tragic în Mărul de aur: valori românești din perspectivă europeană*, 1998; *Liviu Re-*

breanu în *Mari scriitori români: medalioane literare*, 2009; *Rebreanu și Dostoievski sau modelul „albiei adânci”* în volumul *Critice*, editat, la fel ca și bibliografia de față, într-un proiect editorial comun, Craiova-Chișinău, 2011.

Reputatul critic literar și lingvist, cercetător la Academia de Științe, Ion Ciocanu, s-a apropiat de Liviu Rebreanu târziu, pe vremea când colabora cu Editura „Litera”. A publicat articolul *Al doilea volum Rebreanu* (despre romanul *Ciuleandra*, apărut la Editura „Litera”, 1996), în *Luceafărul*, ianuarie 1997, apoi *Un roman de Liviu Rebreanu (Pădurea spânzuraților)*, tipărit de Editura „Litera”, 1997), *Luceafărul*, ianuarie 1997, și *Roman al iluziilor eterne* (despre romanul *Adam și Eva, Moldova suverană*, noiembrie 2000, dar și în volumul *Nevoia de vase comunicante*, 2006. În lucrarea *Literatura română: studii și materiale pentru învățământul preuniversitar*, 2003, este prezent cu *Liviu Rebreanu – maestru al nivelisticii și romanului românesc*.

Cercetătorul Alexandru Burlacu și-a ales tema de cercetare *Liviu Rebreanu și romanul basarabean din anii '30*. Spicuirii din romane au fost publicate sub diverse titluri în *Revista de lingvistică și știință literară*, 1996, nr. 1; *Modelul Rebreanu în romanul basarabean din anii '30, Basarabia*, 1997, nr. 5/6; *Liviu Rebreanu și începuturile romanului basarabean în lucrarea Lumini modelatoare*, 2002.

Acad. Haralambie Corbu, fost director al Institutului de Filologie al AȘM, publică *O paralelă: Constantin Stere și Liviu Rebreanu, un basarabean și un ardelean la București*, în *Săptămîna*, martie 1998.

După 1991, presa pedagogică a publicat o serie de materiale despre opera lui Liviu Rebreanu în contextul predării ei în școală: Maria Creciu – *O viziune asupra modalităților de predare a romanului „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu*, *Făclia*, martie 2009; Aurelia Goci – *Un romancier care trebuie redescoperit: 50 de ani de la moartea*

lui L. Rebreanu, Glasul Națiunii, septembrie 1994; E. Marin *Romanul lui Ion, al dorinței, de a avea pământ, Făclia*, 1993; Lilia Scurtar – *Dansul popular în romanul „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu, Univers pedagogic pro*, 2011, nr. 30; Cecilia Vrabie-Șonțu – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, Făclia*, martie 2012; Ana Bodean – *Dramatismul și destinul personajului Apostol Bologa din romanul „Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu, Univers pedagogic pro*, februarie 2014; Alina Boboc – *Început de final în romanul „Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu, Limba și literatura română*, 2003, nr. 3; Ion Rotaru – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, în Comentarii și analize literare*, 2001; Nicolae Bătrânu – *Ciuleandra, Făclia*, decembrie 1990; *Liviu Rebreanu – un romancier prin excelență, Curierul de seară*, 1994; *Drama lui Ion al Glanetașului continuă... (110 ani de la nașterea lui Liviu Rebreanu), Moldova literară*, supliment la *Moldova suverană*, decembrie 1995; Ion Rotaru – *Liviu Rebreanu: „Pădurea spânzuraților”, în Comentarii și analize literare*, 2001; Ion Iachim – *Liviu Rebreanu (Pădurea spânzuraților)*, în *Compoziții literare*, 1997; *„Pădurea spânzuraților” de Liviu Rebreanu: în ajutorul profesorului filolog, Făclia*, februarie 1997; Constantin Șchiopu publică *Modalități de investigație în proza de analiză psihologică, Liviu Rebreanu, Limba Română*, 2005, nr. 10, ș.a.

Doar o singură sursă, cum s-a mai menționat, din perioada interbelică, într-o revistă locală, semnalează lucrarea noastră bibliografică – cea a lui Teodor Nencev *Despre opera lui Liviu Rebreanu, Bugeacul*, nr. 3/4, 1935, lucrare reeditată în revista *Basarabia*, 1990, nr. 6.

Cartea conține și multe surse referitoare la Zilele Bibliotecii „Liviu Rebreanu”, la activitățile culturale cu subiectul *Liviu Rebreanu* (Raia Rogac, Nicolae Roibu, Elena Tamazlăcaru, Dumitru Mămăligă și alții); despre punerea în scenă a operelor lui Liviu Rebreanu la Teatrul „Satiricus”

(Veronica Boldișor, *Superba „Ciuleandra” în montarea chișinăuienilor, Literatura și arta*, octombrie 1996; și la Teatrul „Lucafeărul” (Gheorghe Dan, *A răsărit din nou Lucafeărul* (deschiderea stagiunii cu *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu, *Capitala*, octombrie 1999).

Și destul de multe surse despre peripețiile instalării bustului lui Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor Literaturii Române din Chișinău – surse ce atestă atitudinea chișinăuienilor față de tergiversarea de către autorități a deciziei de acceptare a instalării bustului marelui scriitor: Mihai Cimpoi, *Autoritățile comuniste împiedică instalarea bustului Liviu Rebreanu, Literatura și arta*, 2003; Silvia Bogdănaș, *Busturile se discută, dar se și execută* (despre dezvelirea bustului lui L. Rebreanu la Chișinău), *Timpul de dimineață*, iunie 2004; *Fără Ministerul Culturii, fără Rebreanu, fără...*, *Timpul de dimineață*, septembrie 2004; *Bustul lui Liviu Rebreanu a fost instalat pe Aleea Clasicilor, Flux*, decembrie 2009; Tatiana Lupașcu, *Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor, Capitala*, noiembrie 2009; *După șapte ani, bustul lui Liviu Rebreanu ajunge pe Aleea Clasicilor, Jurnal de Chișinău*, noiembrie 2009; Nina Josu, *Liviu Rebreanu – scriitorul care ne-a redat demnitatea* (despre instalarea bustului), *Literatura și arta*, decembrie 2009; Victor Ursu, *Liviu Rebreanu pe Aleea Clasicilor, Timpul*, noiembrie 2009; Ion Ungureanu, *Unde vin cu flori poezii* (despre instalarea bustului), *Literatura și arta*, decembrie 2009; Nicolae Popa, *Liviu Rebreanu de pe „lejanță” – pe alee: (bust)*, *Moldova*, 2010, nr. 3/4.

Domeniul biblioteconomic a consemnat diverse aniversări – de la nașterea, de la ziua trecerii în neființă a lui L. Rebreanu în paginile *Calendarului bibliotecarului* și ale *Calendarului Național* (1994, 1997, 2005, 2014).

În toată această perioadă (1991-2014) bibliografia înregistrează doar trei articole despre L. Rebreanu în limba rusă (Mihai Cimpoi, Iulian Filip și O. Markova, de la Institutul Pedagogic din Tiraspol).

Bibliografia semnalează 790 de surse la *Referințe critice. Evocări*. Doar 96 dintre acestea aparțin basarabenilor, pe care, selectiv, le-am trecut în revistă mai sus. Au fost publicate, cu precădere, după 1990, când a venit marea dezlegare la autorii clasici români, alții decât M. Eminescu, I. Creangă, B.P. Hasdeu... Doar Teodor Nencev a avut o intervenție literară... în perioada interbelică, iar sub regimul sovietic doar la Mihai Cimpoi întâlnim un articol (1965), la aniversarea a 80-a de la nașterea scriitorului, și care revine la Rebreanu abia în 1992.

Alte semnificații, pentru noi, cei de la Chișinău, în particular, cei de la BM „B.P. Hasdeu”, le găsim în *Referințe critice. Evocări* și se referă la autorii care au scris despre Liviu Rebreanu. Regăsim multe nume notorii care în diverse etape ale istoriei BM au fost la biblioteca noastră, în delegațiile bibliotecilor „Liviu Rebreanu”, „Transilvania”, Bibliotecii Centrale. Ilin Stancu a fost prezent la numeroase activități legate de B.P. Hasdeu, organizate de Centrul Național de Hasdeologie, la invitația lui Pavel Balmuș, a Editurii „Știința”, la care colabora la editarea colecției *B.P. Hasdeu* în 16 volume. Adrian Dinu Rachieru și-a lansat cărțile la Sediul Central ori de câte ori venea la Saloanele de carte de la Chișinău. Constantin Cubleşan, venit prima dată invitat de Traian Brad, directorul Bibliotecii Județene „O. Goga” Cluj, a participat la simpoziioanele anuale *Carte, cultură, cunoaștere*, organizate, anual, în cadrul Zilelor Bibliotecii „Transilvania”. În același fel a ajuns la BM și Teodor Tanco, harnicul Teodor Tanco care era an de an prezent la aceste evenimente – a și scris o carte despre acele frumoase zile, luni, ani de înfrățire – *Basarabia numele tău e Maria* –, în care ne regăsim instituțional și individual. Elis Râpeanu, care și-a lansat volumul de epigrame la Filiala „Transilvania” și la Sediul Central, prezentă în lucrarea noastră cu articolul *Umorul în nuvele lui Liviu Rebreanu*.

Deși nu a fost la BM, Vasile Netea, cunoscut prin cărțile despre el, e oarecum de-al nostru prin prezența sa în cărți și evenimentele organizate de Filiala „Târgu-Mureș” din inițiativa și cu susținerea de către, pe atunci, directorul Bibliotecii Județene Mureș Dimitrie Poptămaș. Ne-a onorat cu prezența sa Fănuș Băileșteanu, director adjunct al Bibliotecii Academiei Române, cu care am colaborat la elaborarea bibliografiei lui Mihai Cimpoi, precum și Aurel Rău, redactorul revistei *Steaua*, care a fost în repetate rânduri la Zilele Bibliotecii „Transilvania” și la Sediul Central, la primul colochiu *Liviu Rebreanu*.

Theodor Codreanu, pot spune – prietenul BM, cu care am colaborat destul de fructuos la elaborarea și editarea bibliografiei analitice a dumnealui a adăugat valoare, eleganță și elitism prin prezența sa la diverse activități culturale și științifice, pe care le-a organizat BM. L-am „reîntâlnit” și pe Fănuș Neagu, iubitul scriitor român care, vizitând biblioteca, s-a mirat să-și regăsească volumele editate în colecția BM și să se convingă că sunt foarte solicitate. Nu vom uita, firește, nici de Eugen Simion care nu o dată a participat în diverse proiecte culturale și literare...

Foarte mute personalități, adunate de numele lui Liviu Rebreanu în acest volum, au trecut pe la BM cu diferite ocazii, alături de cei menționați: Vladimir Streinu, Cornel Moraru, Ion Simuț, Paul Anghel, Ion Brad, Virgil Bulat, Mircea Coloșenco, Petru Poantă, Victor Creciun, Constantin Cubleşan, Mircea Muthu, Ovidiu Vuia... Și, nu în ultimul rând, Ioan Adam, care a colaborat cu BM și Biblioteca Județeană „Duiliu Zamfirescu”, Focșani, la un duplex bibliografic, și anume: *Duiliu Zamfirescu: biobibliografie*. Aceste personalități marcante au lăsat volumele lor cu autografe și dedicații în colecția BM „B.P. Hasdeu”, aspect ce o face mai bogată, mai atractivă, mai distinctă.

Nu ultima, dar întâia personalitate, care trebuie remarcată în acest con-

text, prezintă în lucrarea bibliografică cu contribuții – a îngrijit și a prefațat lucrarea lui Liviu Rebreanu *Laudă țăranului român: discurs de recepție la Academia Română*, rostit în ziua de 29 mai 1940, apărut la Editura „Eikon”, 2009, 58 de pagini. Altă contribuție, substanțială a domnului Ioan Pinteșteanu este apariția acestui volum, editat de Biblioteca Județeană „George Coșbuc” pe care o conduce – locul unde cartea și omul se simt ca într-un Hram.

Colocviile *Liviu Rebreanu* din acest an l-au avut ca invitat și oaspete de onoare pe Andrei Moldovan, care a semnat prefața volumului bibliografic *Basarabia lui Liviu Rebreanu și Rebreanu al Basarabiei*. Atât prefața, pe care vă îndemn să o citiți, cât și luarea de cuvânt, ne-au făcut să-l îndrăgim și mai mult pe Liviu Rebreanu. „Romancierul a simțit totdeauna ținutul dintre Prut și Nistru ca parte esențială a ființei neamului românesc... lată o însemnare din 7 august 1940: „Parcă niciodată n-am fost într-o stare sufletească mai stranie ca în timpurile acestea de când s-a răpit Basarabia. Parcă s-ar fi sfârșit ceva din adâncul meu – încrederea în destinul românesc” (*Opere*, vol. 18, p. 345). „Pentru scriitor [L. Rebreanu - n.n.], continuă Andrei Moldovan, nu se poate vorbi despre un destin al neamului românesc fără Basarabia” (p. 7).

Ne bucură mult și ne încurajează aprecierea pe care o face lucrării, recunoscutul rebreanolog Andrei Moldovan: „Dincolo de caracterul științific ireproșabil al lucrării, de utilitatea sa ca instrument de lucru, nu putem să nu observăm o împlinire afectivă în timp. Pe de o parte, tocmai o instituție de cultură din ținutul ce l-a dat lumii pe *Ion* vine să sprijine un univers al cărții la Chișinău, pe de altă parte, o asemenea unire în spirit a două meleaguri mult iubite de romancier este de natură să îl readucă, viu cum este, printre oamenii pe care i-a iubit totdeauna și pe care îi iubeste” (p. 8).